

Drempels in de polder! Bananasplit?

(Ingezonden brief
- onder verantwoording
van de zender)

Toen ik vrijdag 9 maart de post uit de bus haalde, was het eerste wat ik zag, een enveloppe van de gemeente Steenbergen, met de nieuwe look. Dat de gemeente Steenbergen wat geld uitgeeft voor een nieuwe look, daarvan denk ik het mijne. Maar dat we nu de nieuwe look nu zover gaan doorvoeren dat we het buitengebied ook op de schop gaan gooien, dat gaat mij wel te ver. Terwijl ik de

brief las, keek ik tegelijkertijd om mij heen. Ik dacht werkelijk dat ik in Bananasplit zat, maar de verborgen camera of Frans Bauer was nergens te bekennen. Ik dacht, dan menen ze het nog echt ook. In de brief staat letterlijk: de gemeente Steenbergen is voornemens het buitengebied van Dinteloord verkeersveiliger te maken.

Ik woon nu al 16 jaar in de polder en hier gebeurt zelden of nooit een ongeluk, maar wat schets mijn verbazing, het buitengebied is onveilig, sterker nog levensgevaar-

lijk. Mensen kom alstublieft niet meer in de polder, houdt vrouwen en kinderen binnen, geen rondje Koenraad meer, geen rondje Verwer, niks fietsen naar Benedensas, nee binnen blijven.

De gemeente Steenbergen legt op een afstand van, in totaal naar schatting 25 km, 50 drempels. Dan kan de enige reden alleen maar zijn dat het zeer onveilig is. En ik moet eerlijk zeggen, bij mij in de straat komen wel 10 auto's per dag langs. Het is haast niet te doen, zo druk dat het is.

Kom nou, zijn we nou helemaal gek geworden of is het toch een grap van Bananasplit. Het moet haast wel, want een normaal mens verzint dit niet! Wat ik nog wel goed vindt is dat de gemeente wel consequent blijft. In de winter strooien ze de Mariaweg niet, zelfs de afritten niet, waardoor de wegen moeilijk begaanbaar zijn. Dit trekken ze nu door naar de zomer. Door drempels aan te leggen is de weg ook in de zomer moeilijker begaanbaar. Het enige voordeel is dat de jeugd, die in de polder woont en in de winter op de ski's achter de auto hangt, nu ook kunnen schansspringen. In een polder rijdt veel agrarisch verkeer, dat niet

sneller rijdt dan ongeveer 40 km per uur. Ga zelf eens op een tractor zitten met een kar erachter en rijdt dan over een stuk of 10 drempels, dag in dag uit. Ik weet zeker dat u dan binnen een maand de ziekte-wet in gaat, wegens rugklachten.

Als we dan toch geld uit willen geven, besteedt dit geld dan aan de rondweg van Dinteloord. Dan hebben er veel meer mensen plezier van en het is nog nuttig ook. Maar ga alstublieft geen boertje pesten.

H.J. Derksen, Dinteloord

Deze historische rubriek wordt mede mogelijk gemaakt door heemkundekring De Steenen Kamer (www.everyoneweb.com/heemkundekringsteenbergen) en Fotoclub de Brabantse Wal (www.fotoclubbrabantsewal.nl). Uw reacties zijn welkom via redactie@steenbergsecourant.nl of Molenweg 44, 4651 CM Steenbergen.

Slag bij Steenbergen 'groter' dan Slag bij Heiligerlee?

Steenbergen kent een lang, rijk en belangwekkend verleden. Al in de 13de eeuw komen we de naam van het stadje tegen in de bronnen. In 'Uit de oude doos' neemt de Steenbergse Courant u, in samenwerking met heemkundekring De Steenen Kamer en fotoclub De Brabantse Wal, voortaan elke maand mee terug in de tijd. Deze week een bijdrage van historicus drs. Frans van Eekelen over veldslagen in en om Steenbergen.

Velen van u zullen (vroeger) tijdens de geschiedenislessen op school wel eens iets gehoord hebben over de Slag bij Heiligerlee of de Slag bij Nieuwpoort. In niet veel hedendaagse geschiedenisboeken echter worden de Slag van Steenbergen (1583) en de Zeeslag op het Slaak bij Steenbergen (1631) nog vermeld.

Dat was in de 16de en 17de eeuw wel anders. Vele geschiedschrijvers uit die tijd maakten er melding van en ook werden er tientallen prenten en schilderijen van gemaakt. Het waren tot de verbeelding sprekende, massale en kleurrijke oorlogshandelingen.

De grote legerscharen, enkelen tienduizenden soldaten, betekenden echter ook een enorme aanslag op voedsel en grond. Grote delen van de landbouwgrond werden vertrappt of onder water gezet. Nog jaren erna kon er nauwelijks geoogst worden en werd er honger geleden. Dergelijke grote groepen soldaten van allerlei nationaliteiten brachten ook de ellende van overvallen, verkrachtingen en ziektes met zich mee. In deze aflevering wil ik het verhaal over de Slag van Steenbergen vertellen. Een volgend keer zal ik de Zeeslag op het Slaak beschrijven, waarbij mogelijk enkele duizenden Spaanse manschappen krijsgeslagen werden gemaakt.

In Spaanse handen

In een vorige aflevering is de name van Steenbergen in 1582

door een groep Spanjaarden, die als boeren verkleed waren, aan de orde gekomen. Steenbergen was hierdoor weer in Spaanse handen gevallen. Alexander Farnese, hertog van Parma en landvoogd, had van Philips II de leiding gekregen over een enorm leger. Hij was hiermee een opmars naar het noorden begonnen om zo de gewesten Brabant en Vlaanderen weer onder het gezag van Philips II te brengen.

De opmars van Alva was succesvol en vele steden werden heroverd. Heroveringen die vooral verwezenlijkt werden door de steden te omsingelen en te isoleren, en zodoende de voedseltoevoer onmogelijk te maken. Door de dreigende uithongering moest een stad zich wel overgeven. Beide partijen in de Tachtigjarige Oorlog pasten deze uithongeringstactiek toe. Steden werden zo vaak wel maanden door de vijand belegerd. Veldslagen vonden nauwelijks plaats en alleen al daarom is de Slag van Steenbergen zo uniek en bijzonder.

Het relaas over de Slag van Steenbergen heb ik gedeeltelijk gebaseerd op de 17de eeuwse geschiedschrijvende Jezuïet Farnianus Strada (1).

Verdedigingslijnen

In 1583 marcheerde Parma met zijn Spaanse leger richting Bergen op Zoom en dus ook richting Steenbergen. Een Staatsleger onder aanvoering van de

Fransse maarschalk Biron (Armand de Gontaut, baron van Biron) hield voor de Nederlanden dit deel van Brabant onder het gezag van de Staten Generaal.

De mannen van Biron waren geleverd tussen Roosendaal en Wouw. Zij waren bevreesd voor de overmacht van het oprukkende leger van Parma en zij trokken zich daarom op 16 juni 1583, laat in de avond, terug richting Steenbergen. Zo konden ze mogelijk snel met schepel naar het veilige Holland ontkomen. Ondanks dat Steenbergen in Spaanse handen was, hoefde Biron niets te vrezen van het kleine garnizoen dat daar lag. De dijken rondom Steenbergen waren met hun borstwering van rietbossen en stenen, goede verdedigingslijnen. Op deze dijken en hoogten stelde Biron zijn leger van Engelse, Vlaamse en Franse troepen op. Daarnaast werden ze gedekt door een moeras (poel). In de huisjes voor dat moeras stelde hij een afdeling haakschutters op.

Een dag later in de namiddag van de zeventiende juni 1583 troffen de beide legers elkaar. De strijd duurde nog geen drie uur maar was zeer heftig. De haakschutters werden al snel uit de beschermde huisjes verjaagd door de ruitertij van Parma. De lansiers, 'speerruiters' op hun paarden en bewapend met wel vier meter lange lansen, zorgden voor veel paniek in de linies van Biron. De Spaanse infanteristen vochten zich, man tegen man, door de linies. De winst leek te gaan naar de Spanjaarden. De ruiters van Parma waren al hun zegtocht begonnen, wat wil zeggen dat ze alles wat los en vast zat, dood of gewond, roofden en plunderden.

De ruiters van Bax

Het was Biron zelf die zijn troepen weer verzamelde en met een wanhoopspoging verwarving bracht bij de Spanjaarden. Volgens Delahay in zijn boekje 'De vesting Steenbergen' (2) was het de ruitertij van de gebroeders Bax die de halve Spaanse overwinning om deed slaan in

Illustratie: De Slag bij Steenbergen kostte naar verluidt minstens 800, mogelijk zelfs drie- tot vierduizend soldaten het leven.

een ordeloze vlucht. Dezelfde gebroeders Bax waren eerder actief geweest rondom Steenbergen en hadden de Spanjaarden toen ook al flinke verliezen toegebracht.

Tot een overwinning van de Staatse troepen kwam het echter niet. Het zou Parma zelf geweest zijn die zijn troepen weer reorganiseerde. Hij zou tegen zijn troepen geroepen hebben: 'Voor wie vluchten jullie? Toch niet voor een handvol Fransen, die alleen een aanval wagen om ten minste met eer te sneuvelen?' (3).

Hij gaf bevel om iedere gevangene en vluchteling onmiddellijk te doden. Maarschalk Biron zou een van de slachtoffers geweest zijn, indien hij niet tijdig ontzette was. Hij was van zijn paard gevallen en had daarbij een been gebroken.

Het werd avond. Vechten was niet meer mogelijk in de snel opkomende duisternis. De beide legers trokken zich terug. De strijd was nog onbeslist. Het slagveld was doordrenkt van bloed van de honderden gewonden en doden. Over de aantallen hiervan is grote onduidelijkheid. Sommige bronnen (Hooft, Bor en Wagenaar) spreken van zeker 400 doden aan elke zijde. Andere bronnen, zoals Strada, noemen aantallen van 3000 tot 4000 doden, alleen al aan Franse kant. Parma zelf schrijft naar Philips II dat er zeker 1500 vijanden gedood zijn. Hij eiste hiermee de overwinning voor zich op. De Slag bij Steenbergen zou zo meer slachtoffers gemaakt heb-

ben dan de Slag bij Heiligerlee in 1568, waarmee de Tachtigjarige Oorlog begonnen was.

Bloedige slag

De volgende dag werd de strijd niet hervat. Parma trok zich terug naar de Kempen en Biron bleef nog enige dagen nabij Steenbergen. Maar omdat daar niet of nauwelijks nog voedsel te vinden was, vertrok het leger naar Bergen op Zoom, waar een voorraad brood en bier uit Holland aangekomen was. Een bloedige slag was ten einde. Echter zonder enig strategisch gewin van een van de partijen.

Op de Spaanse propagandaprent (4) zijn de huisjes goed zichtbaar waar de haakschutters zich ophielden. De stad Steenbergen is veel te groots weergegeven. Mogelijk om de Slag bij Steenbergen belangwekkender en dus de triomf groter te laten zijn.

1) Farnianus Strada *Het tweede deel der Nederlandsche oorlogen van 1578 tot 1590* (Amsterdam 1666) 324-328.

2) Albert Delahay, *De vesting Steenbergen*. (Zevenbergen 1975).

3) Ook in de 16de eeuw was er nog iets om voor te vechten of dood te worden.

4) Deze originele met de hand ingekleurde prent van R. de Hooghe en Ledesma is aanwezig in de collectie van de Atlas van Stolk, nummer 798 en Muller 877b.

Illustratie: De Franse maarschalk Biron.